

Soudní rehabilitace a odškodnění

Pokud je splněna podmínka odkázanosti výživou na osobu zemřelého, nelze bez dalšího odpírat odškodnění podle § 27 zákona č. [119/1990](#) Sb. jen z důvodu formálního rozlišení období, v němž odsouzený a později plně rehabilitovaný vykonával až do své smrti bez přerušení trest odnětí svobody.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 3820/2007, ze dne 17.2.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně T. B., zastoupené advokátem, proti žalované České republice - Ministerstvu obrany ČR, o 100.000,- Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 18 C 181/2006, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. června 2007, č. j. 19 Co 189/2007 - 31, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. června 2007, č. j. 19 Co 189/2007-31, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 6. února 2007, č. j. 18 C 181/2006-17, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 6 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 6. února 2007, č. j. 18 C 181/2006-17, zamítl žalobu na zaplacení částky 100.000,- Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozhodl tak o nároku žalobkyně na odškodnění podle § 27 zákona č. [119/1990](#) Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“). Soud vyšel ze zjištění, že manžel žalobkyně J. B. byl odsouzen rozsudkem Státního soudu v Praze ze dne 9. 2. 1949 ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26. 6. 1949 k trestu těžkého žaláře v trvání deseti let za vojenské trestné činy, a to přípravu úkladů, vojenskou zradu a zběhnutí, a následně rozsudkem Státního soudu v Praze ze dne 12. 5. 1950 byl odsouzen pro zločin velezrady k trestu těžkého žaláře v trvání dvaceti let. J. B. dne 11. 8. 1957 ve výkonu trestu zemřel. Trest uložený v roce 1949 vykonal v době od 3. 5. 1948 do 3. 5. 1955, kdy mu byl na základě amnestie prezidenta republiky prominut zbytek trestu, a od 4. 5. 1955 až do své smrti vykonával trest uložený v roce 1950 za velezradu. Usnesením Vyššího vojenského soudu v Příbrami ze dne 3. 4. 1991 byl jmenovaný rehabilitován ve věci trestného činu přípravy úkladů a vojenské zrady. Pro trestný čin velezrady byl rehabilitován usnesením Krajského soudu v Plzni, sp. zn. 9 Rt 65/93, jež nabylo právní moci 22. 11. 1993; v souvislosti s touto rehabilitací byla žalobkyně odškodněna s výjimkou náhrady za úmrtí manžela ve výkonu trestu podle § 27 zákona, o niž též žádala, a byla poučena o možnosti podat žalobu. Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 4. 2006 byl J. B. rehabilitován pro trestný čin zběhnutí a v souvislosti s rehabilitací týkající se všech tří vojenských trestných činů bylo žalobkyni vyplaceno odškodnění ve výši 228.360,- Kč a 200,- Kč. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žaloba není důvodná, neboť manžel žalobkyně zesnul ve výkonu trestu, který mu byl uložen za trestný čin velezrady, pro který byl rehabilitován již v roce 1993 Krajským soudem v Plzni, sp. zn. 9 Rt 65/93, a že nárok je v současné době prekludován (§ 24 odst. 2 zákona).

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 13. 6. 2007, č. j. 19 Co 189/2007-31, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se s jeho právním posouzením. Protože manžel žalobkyně zemřel ve výkonu trestu, uloženého za trestný čin, pro který

byl rehabilitován rozhodnutím Krajského soudu v Plzni, sp. zn. 9 Rt 65/93, které nabylo právní moci 22. 11. 1993, bylo třeba nárok na jednorázové odškodnění ve smyslu § 27 zákona uplatnit u soudu ve lhůtě tří let od právní moci uvedeného rozhodnutí, jinak nárok podle ust. § 24 odst. 2 zákona zanikl. Protože žaloba byla podána dne 11. 9. 2006, nárok zanikl prekluzí. Skutečnost, že manžel žalobkyně byl v roce 2006 rehabilitován pro jiný trestný čin, není pro posouzení včasnosti uplatněného nároku podstatná.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.]. S odkazem na ust. § 27 zákona předkládá dovolacímu soudu dvě otázky, které mají dle jejího názoru zásadní právní význam: zda odvolací soud pochybil, když se nezabýval tvrzením žalobkyně, že její manžel zemřel při výkonu prvního, nikoli druhého trestu, a zda je pro výplatu částky podle § 27 zákona vůbec podstatné, při výkonu kterého trestu odsouzený zemřel, jestliže byl za minulého režimu opakovaně odsouzen, jednotlivé tresty na sebe bezprostředně navazovaly, zemřel ve vězení a posléze byl postupně plně rehabilitován podle zákona č. [119/1990](#) Sb. Dovolatelka uvádí, že její manžel zemřel po devíti a půl letech výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen v trvání 10 let. Dovojuje, že amnestie prezidenta republiky ze dne 9. 5. 1955 se na jejího manžela nemohla vztahovat, neboť byl odsouzen za činy obdobné těm, které byly z amnestie vyjmuty. Ačkoliv tuto argumentaci uvedla v odvolání, odvolací soud se tím nezabýval a automaticky přejal stanovisko obvodního soudu o jeho úmrtí při výkonu druhého trestu. Dovolatelka má navíc za to, že v případě jako je tento, není pro odškodnění oprávněných osob podle § 27 zákona podstatné, který konkrétní trest její manžel vykonával v době smrti. Ust. § 27 zákona váže nárok na podmínku rehabilitace a na úmrtí ve výkonu trestu odnětí svobody v souvislosti s činy uvedenými v § 1 zákona, a nikoliv na výkon trestu uložený konkrétním odsuzujícím rozsudkem. S poukazem na nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 187/2000, I. ÚS 605/03 a II. ÚS 290/05 je přesvědčena, že rehabilitační předpisy je třeba vykládat extenzivním způsobem. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že rozsudky soudů obou stupňů považuje za správné. Poukazuje na žádost žalobkyně ze dne 24. 6. 1992 adresovanou bývalému Federálnímu ministerstvu obrany ČSFR, v níž sama uvádí amnestii prezidenta republiky ze dne 9. 5. 1955, a po celou dobu projednávání věci u soudu prvního stupně nebyl považován za sporný vliv amnestie na délku výkonu trestu uloženého rozsudkem Státního soudu v Praze v roce 1949. Žalobkyně se svou dcerou požádala v r. 1994 Ministerstvo spravedlnosti ČR o jednorázové odškodnění a pokud jí nebylo přiznáno, měla možnost se jej domáhat podáním žaloby. Této možnosti nevyužila a v současnosti je její nárok podle ust. § 24 odst. 2 zákona prekludován. Navrhla proto zamítnutí dovolání.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu ust. § 241 odst. 1 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [písm. a)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [písm. b)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [písm. c)].

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným

právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Otázka aplikace ust. § 27 zákona č. [119/1990](#) Sb. na obdobný skutkový stav věci nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena. Z tohoto hlediska má rozhodnutí odvolacího soudu zásadní právní význam ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř.

Podle ust. § 1 odst. 1 zákona č. [119/1990](#) Sb. je účelem zákona zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonitosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle ust. § 27 zákona došlo-li k rehabilitaci poškozeného, na němž byl vykonán trest smrti nebo který zemřel ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody nebo při jiném nezákonném zbavení osobní svobody v souvislosti s činy uvedenými v § 1, náleží oprávněným osobám vedle nároků, které na ně přešly podle § 26, jednorázové odškodnění ve výši 100 000 Kčs. Nárok na výplatu této částky má osoba, již zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu. Vznikne-li tento nárok více osobám, rozdělí se uvedená částka mezi ně rovným dílem.

Podle ust. § 24 odst. 2 zákona je nárok třeba uplatnit u soudu ve lhůtě tří roků od právní moci zprošťujícího rozhodnutí nebo rozhodnutí odsuzujícího k mírnějšímu trestu a nebo rozhodnutí, kterým bylo trestní stíhání zastaveno; jinak nárok zaniká. Po dobu předchozího projednávání nároku podle § 9 zákona č. [58/1969](#) Sb., nejdéle však po dobu šesti měsíců, tato lhůta pro uplatnění nároku neběží.

V dané věci jsou nezpochybnitelná skutková zjištění, že manžel žalobkyně J. B. je osobou plně rehabilitovanou podle zákona č. [119/1990](#) Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, že všechna původní odsuzující trestní rozhodnutí, na jejichž základě od roku 1949 až do své smrti vykonával trest odnětí svobody, byla postupně zrušena. Dvěma rozsudky mu byl uložen trest odnětí svobody nejprve 10 let a posléze v trvání 20 let, celkem 30 let. Zemřel 11. 8. 1957 ve výkonu trestu odnětí svobody po devíti a půl letech nepřetržitého věznění ve věku 41 let. Plně rehabilitován byl až usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 4. 2006. Rovněž je nesporné, že k odškodnění podle zákona č. [119/1990](#) Sb. byla a je povolána Česká republika, a to bez ohledu na to, která organizační složka jedná jejím jménem v soudním řízení.

I když zákon umožňuje otázku prekluze nároku na odškodnění vyložit tak, jak učinil odvolací soud, nelze přehlédnout, že v dané věci jde o zcela výjimečný případ, na nějž zákon ve své obecnosti stěží mohl pamatovat, který - s ohledem na jeho výjimečné skutkové okolnosti - je případem sui generis, a právě vzhledem k jeho specifické povaze má i další - lidský a morální rozměr. Na jedné straně je zde smrt člověka, k níž by nedošlo, nebýt protiprávního odsouzení k výkonu dlouhodobého trestu těžkého žaláře, a na druhé straně je zde právní předpis, jenž zakládá nároky oprávněných na odškodnění a stanoví závazné lhůty pro jejich uplatnění. Při jeho aplikaci na daný skutkový stav a zejména vzhledem k tomu, že plná rehabilitace byla dokončena až v r. 2006, nelze z hlediska účelu zákona, jak je přímo deklarován v § 1 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci, považovat za rozhodující, zda trest těžkého žaláře v trvání 10 let, uložený v r. 1949, byl částečně amnestován a tím zkrácen, když bezprostředně na něj navazoval výkon dalšího dvacetiletého trestu těžkého žaláře, který byl uložen za skutek, jehož se měl odsouzený dopustit právě ve výkonu již uloženého trestu. Ke „zkrácení trestu“ amnestií mohlo v tomto případě dojít pouze formálně, bez znatelného přínosu pro odsouzeného, neboť ten nadále zůstal ve výkonu trestu odnětí svobody na dalších dvacet let.

Protože J. B. zemřel v době, kdy po dobu více než 9 let nepřetržitě vykonával trest odnětí svobody, uložený za několik skutků dvěma trestními rozsudky v trvání celkem 30 let, a po své smrti byl postupně až do r. 2006 v plném rozsahu rehabilitován, je jednoznačné, že tomu by mělo odpovídat plné odškodnění. Nejde o náhradu újmy za život člověka, nýbrž o symbolické odškodnění jako výraz omluvy jeho nejbližším za to, co se stalo a stát se nemělo. Nejvyšší soud právě s ohledem na smysl a účel rehabilitačních předpisů neshledává v daném případě důvody pro formální rozlišování, který z uložených trestů odnětí svobody odsouzený v době své smrti ve věznicí právě vykonával. Jestliže se stát v zákoně č. [119/1990](#) Sb. zavázal poskytnout poškozeným určité hmotné odškodnění a na základě žádosti, podané v r. 1994, je bez zdůvodnění neposkytl a další žádost podanou v souvislosti s konečnou rehabilitací zemřelého odmítl s tím, že je opožděná a že nárok na odškodnění měl být uplatněn již v r. 1994, je zřejmé, že stát neplní to, k čemu se sám zavázal v zákoně o soudní rehabilitaci.

Dovolací soud je toho názoru, že pokud je splněna podmínka odkázanosti výživou na osobu zemřelého, není v daném případě důvod odpírat odškodnění podle § 27 zákona č. [119/1990](#) Sb. jen z důvodu formálního rozlišení období, v němž odsouzený a později plně rehabilitovaný vykonával až do své smrti bez přerušení trest odnětí svobody, uložený celkem na 30 let za několik skutků dvěma odsuzujícími rozsudky.

Z důvodů shora uvedených dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, odst. 3, věta první o. s. ř.). Protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud v uvedeném rozsahu i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)